

# MỘT SỐ NGUYÊN TẮC KHI ÁP DỤNG PHƯƠNG PHÁP THẢO LUẬN NHÓM MÔN *NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN (PHẦN TRIẾT HỌC)* NHẪM PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CHO SINH VIÊN

HỒ HỮU TÀI\*

Ngày nhận bài: 22/08/2017; ngày sửa chữa: 30/08/2017; ngày duyệt đăng: 31/08/2017.

**Abstract:** Principles of Marxism-Leninism is the subject that plays an important role in forming the worldview and methodology for learners. However, this is an abstract subject, requiring the teachers to select the appropriate method to promote the positive and initiative of learners. In which, group discussion is one of effective methods with advantages to apply. In this article, author presents some principles in applying group discussion in teaching module Principles of Marxism - Leninism (Philosophy) to develop problem solving competence for students.

**Keywords:** Principles, group discussion, principles of Marxism-Leninism.

Nguyên tắc dạy học là một hệ thống xác định những yêu cầu cơ bản, có tính chất xuất phát để chỉ đạo việc xác định nội dung, phương pháp và các hình thức dạy học phù hợp với mục đích giáo dục, nhiệm vụ dạy học; đồng thời, phản ánh tính quy luật của quá trình dạy học. Nghĩa là, nguyên tắc dạy học không phải tạo ra một cách tùy tiện mà được rút ra từ bản chất của quá trình dạy học. Mặt khác, việc lựa chọn phương pháp dạy học (PPDH) thích hợp cho mỗi bài học là hoạt động sáng tạo chủ yếu và thường xuyên của giảng viên (GV). Mỗi môn học khác nhau, GV có thể vận dụng những phương pháp khác nhau. Một trong những cách để phát huy năng lực giải quyết vấn đề cho người học là phương pháp thảo luận nhóm (PPTLN). Tuy nhiên, để vận dụng hiệu quả PPTLN trong dạy học môn *Những nguyên lý cơ bản (NNLCB) của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) nhằm phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho sinh viên (SV) cần tuân thủ các nguyên tắc dạy học nói chung và nguyên tắc đặc thù bộ môn nói riêng. Bài viết sẽ làm rõ các nguyên tắc khi áp dụng PPTLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin*.

## 1. Một số nét về PPTLN

PPTLN là phương pháp dạy - học trong đó lớp học được chia thành các nhóm nhỏ để SV trong nhóm tích cực, chủ động thảo luận những nội dung học tập dưới sự hướng dẫn điều khiển của GV. PPTLN có ưu điểm tạo cơ hội cho SV giao lưu, trao đổi, tăng khả năng giao tiếp, khả năng hoạt động nhóm, đánh giá bản thân và bạn học; qua đó, phát triển các kĩ năng, kĩ xảo, nâng cao năng lực giải quyết vấn đề cho SV. Đồng thời, thảo luận nhóm (TLN) cũng tạo cơ hội cho GV thu được phản hồi từ phía SV, rút ra những kinh

nghiệm cho bản thân trong việc tổ chức các nội dung và PPDH phù hợp.

Bên cạnh đó, PPTLN cũng tồn tại những hạn chế nhất định, đòi hỏi cần có sự chuẩn bị công phu và kĩ lưỡng (tốn kém về mặt thời gian); đồng thời, với hình thức đào tạo theo học chế tín chỉ, số SV ở mỗi lớp đông, dẫn đến việc tổ chức hoạt động TLN cũng gây nhiều khó khăn. Để áp dụng phương pháp này có hiệu quả, GV cần thực hiện theo các nguyên tắc nhất định phù hợp với điều kiện và đặc thù môn học.

## 2. Các nguyên tắc khi áp dụng PPTLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin*

**2.1. Bảo đảm tính khoa học.** Nguyên tắc này đòi hỏi trong quá trình học phải trang bị cho SV những tri thức khoa học chân chính, phản ánh những thành tựu của khoa học kĩ thuật hiện đại đang ngày càng phát triển của nhân loại. Đồng thời, giúp SV tiếp cận dần với những phương pháp học tập, nhận thức, thói quen, suy nghĩ làm việc khoa học. Thông qua đó, dần dần hình thành cơ sở thể giới quan khoa học, tình cảm và phẩm chất đạo đức cao quý của con người hiện đại. Dạy học không chỉ là làm phát triển lí trí của con người, cung cấp cho họ khối lượng kiến thức mà phải làm "cháy" lên trong họ tinh thần yêu và say mê khoa học, khát khao học tập. Đối với môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin*, đặc biệt là học phần *Triết học* càng có ý nghĩa quan trọng.

Tính khoa học trong một bài giảng *Triết học* là hệ thống lí luận được xây dựng, kết cấu chặt chẽ, phản ánh logic bản chất của sự vật. Khi áp dụng PPDH vào một bài dạy cụ thể phải bảo đảm nội dung khoa học của bài giảng. Tri thức *Triết học* là hệ thống tri thức

\* Ban Tuyên giáo huyện ủy Châu Thành - An Giang

khoa học, trong các chương, các bài cụ thể bao gồm những khái niệm, phạm trù, nguyên lí, quy luật được rút ra từ thực tiễn và xây dựng thành hệ thống lí luận, trở thành chân lí. Vì vậy, khi giảng các khái niệm, nguyên lí, GV phải thuyết minh được nội dung khoa học và không thể áp đặt đối với SV. Ngược lại, phải giúp SV tiếp thu tri thức một cách tự giác, trên cơ sở khoa học; đồng thời, bồi dưỡng, rèn luyện cho SV năng lực giải quyết vấn đề, phân tích, tổng hợp, tư duy phản biện trước các vấn đề của cuộc sống.

**2.2. Bảo đảm tính thực tiễn.** Việc xây dựng phương pháp, cách thức hay quy trình cho SV TLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) phải dựa vào thực tiễn dạy học ở bậc đại học nói chung và thực tiễn dạy học bộ môn nói riêng, để vừa phù hợp với những đặc điểm, nội dung, điều kiện, yêu cầu của giáo dục đại học, vừa có tác dụng nâng cao hiệu quả dạy học nhằm phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho SV.

Để đạt được mục đích đó, những biện pháp chúng tôi đưa ra để tiến hành TLN phải đảm bảo những yếu tố sau: - *Xác định được nội dung bài học.* Sử dụng PPDH để chuyển tải những kiến thức lí luận đến với SV, những kiến thức lí luận nào cần thực tiễn để chứng minh, cần sử dụng loại thực tiễn nào là phù hợp; - Khi giảng dạy các quy luật, nguyên lí Triết học cần quán triệt và nắm vững đường lối, chính sách của Đảng ta qua các thời kì cách mạng, có như vậy bài giảng mới có sức sống, tính sinh động, phong phú của thực tiễn, thời sự; - Phù hợp với nội dung, chương trình bộ môn theo đúng khung chương trình của Bộ GD-ĐT ban hành; - Phù hợp với điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị ở các trường đại học nói chung và bộ môn nói riêng; - Việc dạy học phải phù hợp với trình độ chuyên môn của đa số GV cũng như những điều kiện dạy học cơ bản nhất của các trường, những biện pháp đưa ra có thể ứng dụng rộng rãi trong thực tiễn dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* ở trường đại học; - Phù hợp với đặc điểm, trình độ nhận thức của SV, vừa đảm bảo tính vừa sức, vừa có sự phân hóa trình độ nhận thức của các đối tượng SV; - Có nhiều khả năng tạo ra hiệu quả dạy học cao, biểu hiện rõ tính ưu việt hơn so với những giải pháp hiện có trong dạy học bộ môn.

Như vậy, việc áp dụng PPTLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) theo những giải pháp đề xuất phải xuất phát từ yêu cầu thực tiễn dạy học hiện nay; đồng thời, phải có khả năng ứng dụng rộng rãi trong quá trình dạy học và phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho SV.

**2.3. Bảo đảm tính hệ thống.** Theo quan điểm của triết học duy vật biện chứng Mác-Lênin, mọi sự vật, hiện tượng trong thế giới khách quan đều tồn tại, vận động và phát triển trong một chỉnh thể thống nhất.

Trong chỉnh thể đó, các yếu tố tồn tại, vận động và phát triển trong mối quan hệ biện chứng, gắn bó, quy định lẫn nhau. Tính hệ thống là một trong những nguyên lí cơ bản của lí luận và phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng. Việc GV tổ chức cho SV tiến hành TLN vừa là hoạt động dạy học, tồn tại và vận động với tư cách là hệ thống độc lập vừa nằm trong hệ thống các hoạt động chung của con người. Nhưng, chúng đều có mối liên hệ biện chứng với nhau. Để thực hiện các biện pháp tổ chức cho SV tiến hành TLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) thì các biện pháp phải vừa mang tính chỉnh thể, vừa đảm bảo tính cụ thể: - Tính chỉnh thể bao gồm: các giai đoạn, các bước khác nhau nhưng phải được liên kết, gắn bó, thống nhất với nhau; - Tính cụ thể biểu hiện: số lượng của các giai đoạn, các bước, thao tác vừa đủ để hoạt động có hiệu quả. Nội dung các giai đoạn, các bước không quá phức tạp, cũng không quá đơn giản, được sắp xếp theo một cấu trúc hợp logic, khoa học, đảm bảo cho GV và SV có thể dạy học bộ môn có hiệu quả tốt nhất.

Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống, tính toàn vẹn và tính cụ thể là một trong những nguyên tắc quan trọng trong việc xác lập những biện pháp để tổ chức cho SV tiến hành TLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*). Đảm bảo nguyên tắc này giúp SV lĩnh hội tri thức, kĩ năng, kĩ xảo trong mối liên hệ logic và tính kế thừa; giúp SV nắm bắt được hệ thống khoa học hiện đại; từ đó, có cơ sở hình thành và phát triển năng lực giải quyết vấn đề hiệu quả dựa trên tri thức được trang bị một cách hệ thống.

**2.4. Bảo đảm có sự kết hợp giữa GV và SV trong dạy và học.** Quá trình dạy học được thực hiện bởi 2 hoạt động gắn bó chặt chẽ với nhau, là: hoạt động dạy của thầy và hoạt động học của trò. Đây cũng là nguyên tắc của việc dạy và học, dạy học theo nguyên tắc này phải kết hợp tốt nhất vai trò chủ đạo của GV với tính tích cực, chủ động... của SV trong tất cả các khâu của quá trình, nhằm biến quá trình đào tạo của GV thành quá trình tự đào tạo của SV. Nguyên tắc này đòi hỏi, trong quá trình dạy phải phát huy cao độ tính tự giác, tính tích cực, độc lập sáng tạo của SV dưới tác dụng vai trò chủ đạo của GV, tạo nên sự cộng hưởng trong hoạt động dạy và học. Trong đó, cụ thể: GV phải luôn đóng vai trò tổ chức điều khiển và lãnh đạo trong tất cả các khâu của quá trình dạy học; GV tổ chức cho SV lĩnh hội tri thức mới của bài học, hướng dẫn SV học tập, thực hành, làm bài tập nghiên cứu, kiểm tra... Muốn đạt hiệu quả, GV phải làm cho SV hiểu rõ mục đích, nhiệm vụ của học tập trên cơ sở giác ngộ về lí tưởng, nghề nghiệp tương lai của mình; từ đó, có được động cơ học tập đúng đắn, có hoài bão học tập tốt để trở thành cán bộ khoa học giỏi của đất nước.

Mỗi SV phải phát huy cao độ tính tự giác, năng động, độc lập trong việc nắm tri thức để biến thành vốn riêng của mình, từ đó vận dụng sáng tạo vào thực tiễn cuộc sống. Tính tự giác của SV được thể hiện ở chỗ phải ý thức đầy đủ được mục đích, nhiệm vụ học tập; qua đó, nỗ lực nắm vững tri thức, tránh chủ nghĩa hình thức trong quá trình lĩnh hội tri thức. Tính tích cực nhận thức là thái độ cải tạo của chủ thể đối với khách thể thông qua việc huy động ở mức độ cao các chức năng tâm lí nhằm giải quyết các vấn đề học tập nhận thức.

Để thực hiện nguyên tắc này, trong quá trình dạy học cần: - Quan tâm đúng mức đến việc giáo dục cho SV ý thức đầy đủ và sâu sắc mục đích và ý nghĩa của việc học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* nhằm trang bị thế giới quan và phương pháp luận để họ xác định đúng đắn động cơ và mục đích học tập; - Khuyến khích, động viên, tạo điều kiện cho SV mạnh dạn trình bày ý kiến, ý tưởng của mình, đề cao tinh thần “hoài nghi” học tập, có đầu óc phê phán, phản biện, liên hệ thực tiễn; - Sử dụng phối hợp các phương pháp và các hình thức học tập; - Hình thành cho SV các kĩ năng và thao tác tư duy, năng lực giải quyết vấn đề. Hơn nữa, trong quá trình học tập và rèn luyện, giữa SV và GV phải kết hợp với nhau chặt chẽ trong việc nghiên cứu khoa học từ thấp đến cao.

**2.5. Có sự tham gia của tất cả các SV trong nhóm.** Dạy học bằng PPTLN chỉ thực sự thành công khi tất cả các thành viên nhóm đều tham gia tích cực vào hoạt động nhóm. Thực tế hiện nay đã và đang tồn tại hiện tượng hầu hết các thành viên nhóm có tâm lí ỷ lại, trông chờ vào kết quả của một vài cá nhân học khá, giỏi. Vì vậy, GV nên có cách tổ chức để buổi thảo luận thực sự là hoạt động hợp tác của cả tập thể, tất cả cùng chung sức để hoàn thành nhiệm vụ của nhóm; giao tiếp xã hội trong nhóm là cơ hội cọ xát về mức độ tiếp nhận tri thức, qua đó SV so sánh đối chiếu mình với các bạn bè về trình độ kiến thức, phương pháp học tập để hình thành năng lực tự đánh giá, tự ý thức để vươn lên tiến bộ trong học tập.

Trong hoạt động nhóm phải diễn ra sự hợp tác, cùng chung sức để đạt mục tiêu chung, cùng chia sẻ, trao đổi, hỗ trợ, khuyến khích, ủng hộ để nhân lên sức mạnh của mỗi cá nhân. Nhưng nếu chỉ có sự hợp tác sẽ dẫn thoả hiệp, xuê xòa, thủ tiêu mâu thuẫn và đấu tranh. Sự cạnh tranh giữa cá nhân trong nhóm, giữa các nhóm là cơ sở thúc đẩy mâu thuẫn nhận thức xã hội, là động lực của sự phát triển. Sự hợp tác và cạnh tranh lành mạnh vừa tạo ra, nhân lên các tương tác đa chiều, vừa có tính chất ràng buộc, chi phối giữa các cá nhân, các nhóm, đòi hỏi sự phối hợp và hợp tác; đồng thời tạo ra sự kích thích, thi đua giữa các SV. Như vậy, nguyên tắc đảm bảo sự tham gia của tất cả

các SV trong nhóm và trong toàn lớp học là một trong những nguyên tắc cơ bản, đặc trưng khi áp dụng dạy học bằng TLN.

**2.6. Bảo đảm tính hiệu quả.** Những biện pháp trên không chỉ đảm bảo tính khoa học, tính thực tiễn, tính hệ thống, mối liên hệ giữa GV với SV mà còn phải đảm bảo tính hiệu quả. Vì, khi những biện pháp được đề xuất vừa có thể được ứng dụng rộng rãi, vừa đảm bảo sự tích cực nhận thức, tích cực học tập của SV nâng cao chất lượng dạy và học. Khi tổ chức dạy học bằng TLN, SV phải lĩnh hội tri thức khoa học đầy đủ với chất lượng cao, kết quả học tập vững chắc, thích ứng được với mọi yêu cầu của Bộ GD-ĐT đề ra. Bên cạnh đó, việc dạy học bằng PPTLN sẽ giúp SV hiểu được hệ thống kiến thức *Triết học* đầy đủ và vững chắc. Việc vận dụng những biện pháp trên vào quá trình dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) phải hình thành cho SV những kĩ năng quan trọng như: kĩ năng lập kế hoạch cá nhân, lập kế hoạch nhóm, TLN, thuyết trình trước đám đông... có phương pháp học tập đúng đắn, khoa học. Những đức tính tốt của SV cũng được phát triển, như: biết lắng nghe, hợp tác, sự kiên trì nhẫn nại, tự giác, tích cực trong công việc... Đặc biệt, sử dụng PPTLN trong dạy học phải tăng cường mức độ hoạt động của SV trong giờ học, làm cho SV học tập chủ động, tích cực, hứng thú, phù hợp với các PPDH đại học và phù hợp với việc đổi mới nội dung chương trình và PPDH hiện nay ở nước ta.

\*\*\*

Những biện pháp để tiến hành cho SV TLN trong dạy học môn *NNLCB của chủ nghĩa Mác-Lênin* (phần *Triết học*) phải tạo ra tính hiệu quả một cách toàn diện. Những biện pháp đó vừa giúp SV nắm được tri thức của bài dạy, vừa rèn luyện cho SV những kĩ năng học tập, nhận thức. Trên cơ sở đó, hình thành cho SV những năng lực, phẩm chất đạo đức cần thiết để lĩnh hội hệ thống tri thức cả ở trong nhà trường và ngoài xã hội. □

#### Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2012). *Giáo trình Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Đỗ Thị Thạch (chủ biên, 2006). *Tìm hiểu môn học Chủ nghĩa xã hội khoa học*. NXB Lí luận chính trị.
- [3] Hoàng Thanh Tú (2012). *Phương pháp ôn tập lịch sử ở trường trung học phổ thông - Một số vấn đề lí luận và thực tiễn*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [4] Thái Duy Tuyên (1992). *Một số vấn đề hiện đại lí luận dạy học*. Viện Khoa học giáo dục.
- [5] Phạm Viết Vượng (1996). *Giáo dục học đại cương*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [6] Trần Đăng Sinh (2008). *Dạy và học Triết học Mác-Lênin ở Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa*. Tạp chí Triết học, số 2, tr 19-25.